

Ms. Marvel, molt més que un exemple de diversitat

XAVI SERRA

La falta de diversitat ètnica dels seus principals herois és un problema que Marvel arrossega des de

l'època de Stan Lee. Periòdicament apareixen nous personatges de pell fosca que no acostumen a fer gaire fortuna. Per això és tan sorprenent que la nova Ms. Marvel, encarnada per una noia musulmana d'origen àrab, s'hagi convertit en la gran revelació del còmic de superherois dels últims temps. Sobretot perquè la religió no és un detall secundari del personatge, sinó que juga un paper destacat en les històries.

Però el que ha convertit el còmic en un èxit no és la correcció política en el retrat de minories, sinó la frescor d'un personatge que, per primer cop en anys, sembla que formi part del món real on viuen els lectors: una adolescent que té pòsters de superherois penjats a les parets i que es comporta com una fan quan topa amb Lobezno. Aquesta Kitty Pride tan autoconscient dels codis superheroics com Kick-Ass sembla destinada a prendre el relleu de l'*Spiderman* de Ditko: parlar de tu a tu als lectors més joves i renovar el panteó de fòssils –diguem-ne casta– que encara domina el còmic de superherois. ♦♦

MS. MARVEL
G.W. WILSON,
A. ALPHONAI,
J. WYATT
PANINI
168 PÀG. / 15 €

Èdip contra Hester Prynne

JOAN GARÍ

La psicoanàlisi i la literatura conjuguen bé, ja que, al capdavant, comparteixen la mateixa matèria primera: la paraula. En el fons, Sigmund Freud va ser un superb escriptor, i va aconseguir transformar la psicologia de la vaga fetilleria acientífica que era en tot un gènere literari, també acientífic però dotat de la formidable virtualitat d'interpretar el comportament humà a través dels gran mites fundacionals europeus.

Res més europeu –mes judeocristià– que la doctrina freudiana, però Dalí la va portar a Amèrica disfressada de surrealisme. Els estralls subsegüents són ben coneguts. No és estrany que ara un gran escriptor sud-africà, J.M. Coetzee, i una psicòloga clínica anglesa, Arabella

Kurtz, duguen a terme un intercanvi epistolar per a indagar sobre el seu terreny comú. El resultat és aquest volum, *El buen relato. Conversaciones sobre la verdad, la ficción y la terapia psicoanalítica*. Caldria explicar, d'entrada, que no es tracta d'un llibre fàcil. L'altura intel·lectual dels dos interlocutors és elevada i el seu discurs no es caracteritza per oferir respostes, sinó un seguit de preguntes. El lector no avesat a l'argot psicoanalític pot trobar-s'hi una mica descol·locat. No discutiré l'adequació de molts dels dubtes que Coetzee hi planteja, i que Kurtz (un cognom adient per endinsar-se en el riu de la memòria, de la veritat i de l'autoexamen) prova de solucionar.

Coetzee comença preguntant-s'hi fins a quin punt la veritat estricta és imprescindible en la història personal d'un individu; si no és mi-

EL BUEN RELATO
J.M. COETZEE
LITERATURA
RANDOM HOUSE
TRAD. JAVIER CALVO
182 PÀG. / 17,90 €

llor, de vegades, enganyar-nos a nosaltres mateixos (com quan ens convencem que, després de morir, anirem a un "món millor"). La veu psicoanalítica retruca que hi ha aspectes de la veritat personal de què no es pot escapar i per això cal bussejar-hi. El problema, naturalment, és que el concepte de veritat en literatura no és el mateix que en psicoanàlisi i per això el diàleg és un poc frustrant.

Evitar sucumbir a la infantesa

De Coetzee ja coneixíem el seu interès pel significat dels processos psicològics. A *Infantesa* (2006), potser el més bonic dels seus llibres autobiogràfics, reflexionava sobre la seua escassa adhesió al país on va néixer. Ell no podia identificar-se amb Sud-àfrica perquè era el país del seu pare, a qui odiava. Aquest pare havia proporcionat al seu fill un cognom afrikaner, però ell preferia considerar-se anglès, com sa mare. De fet, vol ser anglès (vol assemblar-se a la mare i no al pare). No sent que forme part de la societat racista que l'envolta, i només pot identificar-se amb una certa pulsio tel·lúrica, també per via materna ("Té dues mares. Nascut dos cops: nascut d'una dona i nascut d'una granja. Dues mares i cap pare") i una simpatia difusa pels nadius, els desheretats i desclassats ("Són hotentots, purs i incorruptes. No solament vénen amb la terra, sinó que la terra ve amb ells, és d'ells, sempre ho ha estat").

Ara ha de gestionar aquest passat. És així com entra en escena la psicoanàlisi (la religió vol gestionar el nostre futur; els néts de Freud s'accontenten a negociar el nostre passat). Llavors, tot és vist a la llum de les ensenyances del mestre.

Però és l'escriptor qui acaba convenent, al final. El passat personal ha de ser avaluat amb un model literari: o Sòfocles o Nathaniel Hawthorne. O sucumbim, encegats, al pes de la nostra infantesa (la llar de tots els traumes, segons Freud) o fem com Hester Prynne, l'heroïna de *La lletra escarlata*, que accepta la seua marca i hi desafia la comunitat. I la resta és només xerrameca. ♦♦

Passar comptes amb la infantesa

ANTONI CLAPÉS

Jules Renard (1864-1910) és un dels grans prosistes de la literatura francesa, poc o mal conegut a Catalunya, per bé

que Alexandre Plana n'era un fervent lector i Josep Pla el va estimar des de ben jove fins al punt de traduir *L'écornifleur* [*El tastaolletes*], una traducció que, sembla, mai no va arribar a publicar.

La seva vida va transcórrer entre l'aparent placidesa del món rural de la Nièvre, al cor de França, i la bohèmia i les rancúnies del món literari de París. Als 23 anys va començar a redactar el *Journal* que, de forma continuada, va escriure fins uns dies abans de morir. Ara és un volum de *La Pléiade* de 1.500 pàgines de lletra atapeïda: "Segueixo la vida

pas a pas, i la vida no escriu un llibre a l'any". El va escriure amb tanta cruesa que s'ha dit que, en realitat, no pensava fer-lo públic. Dur en les opinions sobre les persones –començant per ell mateix–, envejós, de vegades cruel, ironista radical, egoista, excessiu en la seva fòbia social ("de tant en tant, convé practicar una mica de vida social per fer unes copetes de bilis" o "no n'hi ha prou sent feliç, cal també que els altres no ho siguin"), la prosa de Renard és d'una exactitud i precisió mil·limètriques: una escriptura fragmentària, profunda, elegant, sòbria i de caire realista que, a estones, voreja la lírica.

Tota l'obra de Renard està tenyida per la situació familiar que va viure. Tercer fill –no desitjat– d'uns pares que s'odiaven i que no se n'amagaven. "Ell la detesta i la menysté".

El pare –que acabaria suïcidant-se d'un tret al cor– sempre mirava cap a una altra banda, i la mare, desatesa i irritada, maquiavèlica i perversa, descarregava les frustracions en el fill petit –imatge de *Pèl de panotxa*–, fins a arribar a situacions límit. L'anotació del 18 d'octubre de 1896 ("Pèl de panotxa secret") mostra una edípica i morbosa relació odi-amor que es tenen mare i fill –ambdós, en el fons, personatges que se senten fora de registre.

L'agost de 1909 Renard anotava: "El 5, mort de la mare, enterrada el 7". Aquesta mort –probable suïcidi llançant-se al pou, a la vista de tothom– no li va provocar gaire res. De fet, l'anotació recorda l'estremidor inici de *L'estranger*, de Camus: "Avui la mare ha mort. O potser ahir, no ho sé". En un moment donat, Renard lamenta que naixent

PÈL DE PANOTXA
JULES RENARD
EDICIONS SIDILLÀ
TRADUCCIÓ
D'ANTONI CLAPÉS
216 PÀG. / 15 €

no hagués provocat la mort de la mare.

Pèl de panotxa (1894) va ser l'obra que el va fer popular, especialment després que en fes una adaptació per al teatre. Per bé que és un dur "passar comptes" de la seva infantesa lamentable, és una obra que s'ha classificat com a novel·la per a adolescents (tot-hom qui ha rebut l'ensenyament primari en una escola francesa la coneix). I, amb tot, és un llibre que va molt més enllà de les anècdotes d'un trapella que se les sap totes perquè li passa de tot. És un endinsar-se profundament en la psicologia familiar i en la vida de poble. Una lectura imprescindible. Com diu Vila-Matas, "un clàssic de la novel·la infantil per a persones madures".

Jules Renard: un autor que, un cop l'has llegit, ja no pots abandonar. Ni t'abandona. ♦♦